

POSTANOWIENIE

Dnia 9 sierpnia 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Teresa Bielska-Sobkowicz (przewodniczący,
sprawozdawca)

SSN Wojciech Katner

SSN Anna Owczarek

w sprawie z wniosku R. U.
przy uczestnictwie B. U., S. U. i P. U.
o stwierdzenie nabycia spadku po S. U.,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym
w Izbie Cywilnej w dniu 9 sierpnia 2018 r.,
zażalenia wnioskodawcy na postanowienie Sądu Okręgowego w L.
z dnia 25 stycznia 2018 r., sygn. akt II Ca (...),

**oddala zażalenie i pozostawia rozstrzygnięcie o kosztach
postępowania zażaleniowego orzeczeniu kończącemu
postępowanie w sprawie.**

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w L. postanowieniem z dnia 25 stycznia 2018 r., uwzględniając apelację B. U. od postanowienia Sądu Rejonowego w G. z dnia 24 lutego 2017 r., wydanego w sprawie z wniosku R. U. o stwierdzenie nabycia spadku po S. U. uchylił to postanowienie i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania, uchylił ponadto postanowienie z dnia 10 lipca 2017 r. o stwierdzeniu prawomocności orzeczenia zawartego w punkcie II zaskarżonego postanowienia.

Sąd drugiej instancji uznał, że Sąd Rejonowy nie przeprowadził postępowania dowodowego w zakresie koniecznym do wyjaśnienia wszystkich okoliczności sprawy, co skutkowało nierozpoznanie jej istoty, a w konsekwencji koniecznością przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości i wydania orzeczenia kasatoryjnego. W ocenie Sądu Okręgowego nie została w sprawie wyjaśniona rzeczywista wola spadkodawcy.

Od powyższego postanowienia wnioskodawca wniósł zażalenie, zaskarżając je w całości i wnosząc o jego uchylenie. Zaskarżonemu orzeczeniu zarzucił naruszenie art. 386 § 4 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. i art. 361 k.p.c., a także art. 378 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. i art. 361 k.p.c. przez nierozpoznanie apelacji w granicach zaskarżenia oraz art. 359 § 1 k.p.c. przez uchylenie prawomocnego postanowienia Sądu pierwszej instancji przy jednoczesnym braku ustalenia przez Sąd drugiej instancji zmiany okoliczności faktycznych sprawy.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W postępowaniu wywołanym wniesieniem zażalenia na podstawie art. 394¹ § 1¹ k.p.c., Sąd Najwyższy bada jedynie, czy sąd drugiej instancji prawidłowo przyjął, że zachodzi jedna z przyczyn uzasadniająca uchylenie wyroku sądu pierwszej instancji i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania, objętych art. 386 § 2 i 4 k.p.c. Orzeczenie wydane na skutek zażalenia nie może zmierzać do oceny zasadności żądania, ani apelacji, czy merytorycznego stanowiska prawnego sądu drugiej instancji. Dokonywana kontrola ma charakter formalny. Zakresem kontroli w postępowaniu zażaleniowym objęte jest zbadanie, czy sąd drugiej instancji prawidłowo pojmował przyczynę uzasadniającą wydanie orzeczenia kasatoryjnego i czy jego merytoryczne stanowisko uprawniało do podjęcia takiej decyzji procesowej. Konsekwencją tego jest ograniczenie dopuszczalnych zarzutów do związanych z kwestionowaniem wystąpienia przesłanek stosowania art. 386 § 4 k.p.c. Jeżeli przyczyną uchylenia wyroku było nierozpoznanie przez sąd pierwszej instancji istoty sprawy, to kontrola Sądu Najwyższego ogranicza się do oceny prawidłowości zastosowania art. 386 § 4 k.p.c., tj. trafności zakwalifikowania przez sąd drugiej instancji stanu sprawy z punktu widzenia występowania w niej tej podstawy. Nie obejmuje natomiast

ewentualnych wad postępowania wyjaśniającego. Wszelkie nieprawidłowości dotyczące naruszeń prawa materialnego, czy też procesowego, poza wskazanymi w art. 386 § 2 k.p.c. i w art. 386 § 4 in fine k.p.c., powinny być, w systemie apelacji pełnej, ocenione bezpośrednio w postępowaniu apelacyjnym.

Do nierozpoznania istoty sprawy, o którym mowa w art. 386 § 4 k.p.c., dochodzi wtedy, gdy rozstrzygnięcie sądu pierwszej instancji nie odnosi się do tego, co było przedmiotem sprawy, gdy sąd ten zaniechał zbadania materialnej podstawy żądania albo merytorycznych zarzutów strony, bezpodstawnie przyjmując, że istnieje przesłanka materialnoprawna lub procesowa unicestwiająca roszczenie.

Przyczyną uchylenia postanowienia Sądu Rejonowego było uznanie, że nie została wyjaśniona wola spadkodawczyni, wyrażana w kilku sporządzanych w różnych latach testamentach. Wbrew podnoszonym w zażaleniu zarzutom ocena Sądu Okręgowego jest trafna. Sąd pierwszej instancji uznał bowiem, że w testamencie z dnia 21 maja 2013 r. spadkodawczyni zawarła jedynie zapis windykacyjny, a ostatnim testamentem, w którym powołała spadkobiercę, jest testament z dnia 11 maja 2007 r. i w tym zakresie dalszych zmian co do osoby spadkobiercy nie było. Tymczasem, jak trafnie wskazał Sąd Okręgowy, w testamencie notarialnym z dnia 21 maja 2013 r. spadkodawczyni nie tylko ustanowiła zapis windykacyjny, ale również odwołała testament z dnia 11 maja 2007 r., odwołujący z kolei testament z dnia 9 marca 2007 r. Sporządziła też kilka innych testamentów w poprzednich latach, do których Sąd Rejonowy nie odniósł się w ogóle i nie ocenił ich ważności.

Postępowanie apelacyjne obejmuje wprawdzie merytoryczne rozpoznanie sprawy, w związku z czym uwzględnienie apelacji powinno zgodnie z art. 386 § 1 k.p.c. prowadzić w zasadzie do zmiany zaskarżonego wyroku i wydania orzeczenia rozstrzygającego w granicach zaskarżenia o żądaniu pozwu, a wyjątkowo do uchylenia wyroku (zob. uchwałę 7 sędziów SN zasadę prawną z dnia 31 stycznia 2008 r., sygn. akt III CZP 49/07, OSNC 2008, nr 6, poz. 55), jednak nie może zastępować w całości postępowania przed sądem pierwszej instancji, inaczej bowiem ta instancja okazałaby się zbędna. Sąd Okręgowy wskazał wyraźnie, w jakim zakresie sprawa nie została rozpoznana, przedstawił jasne wytyczne,

wykazujące zasadność uchylenia wydanego przez Sąd Rejonowy orzeczenia. W sprawie wymagane jest przeprowadzenie postępowania dowodowego w całości, nie wystarczy bowiem jedynie zgromadzenie w aktach sprawy testamentów, konieczna jest natomiast ich rzetelna ocena, prowadząca do ujawnienia rzeczywistej woli testatorki. Trafnie też uchylone zostało postanowienie z dnia 10 lipca 2017 r. dotyczące stwierdzenia prawomocności postanowienia Sądu Rejonowego w części dotyczącej orzeczenia o zapisie windykacyjnym, z uwagi na jego ścisły związek z ustaleniem kręgu spadkobierców i konieczność ustalenia, czy przedmiot zapisu należał do spadkodawczyni w chwili otwarcia spadku i czy spadkodawczyni nie była zobowiązana do jego zbycia.

Wobec powyższego, na podstawie art. 398¹⁴ § 1 k.p.c. w zw. z art. 394¹ § 3 k.p.c., Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji, pozostawiając rozstrzygnięcie o kosztach postępowania zażaleniowego w orzeczeniu kończącym postępowanie w sprawie, stosownie do art. 108 § 2 w zw. z art. 398²¹ i art. 394¹ § 3 k.p.c.

jw